

de bres

*het zou
zomaar
kunnen!*

Vecht & Plassengebied

zomernummer

Jaargang 35 2020

IVN Vecht & Plassengebied laat jong en oud beleven hoe leuk, gezond én belangrijk natuur is. Dat doen we d.m.v. natuuractiviteiten, cursussen, projecten en campagnes. Zelf leren en doen staan altijd centraal. Zie ook onze website <https://www.ivn.nl/afdeling/vecht-en-plassengebied>

De Bres is het tijdschrift voor de leden en donateurs van de IVN afdeling Vecht & Plassengebied. Wij zijn actief in het gebied aan weerszijden van de Vecht met daarin de plaatsen Utrecht, Leidsche Rijn, Vleuten-de Meern, Maarssen, Breukelen, Loosdrecht en Loenen. Dit is een zeer gevarieerd landschap met een rijke natuur. In het gebied organiseren we wandelingen, lezingen en cursussen. Op deze manier proberen we mensen zoveel mogelijk van het landschap te laten genieten en te laten ervaren hoe bijzonder de natuur is.

Nog geen lid? Ontdek de natuur met het IVN! Bovendien steun je als lid ons werk. Wij willen voor iedereen de natuur dichterbij brengen. Ook voor wie het niet vanzelfsprekend is, zoals ouderen, chronisch zieken en kinderen. Jouw lidmaatschap helpt daarbij!

Vanaf € 2,- per maand ben je al lid, meld je aan via de website <https://www.ivn.nl/steun-ivn/word-lid>

Bericht van de voorzitter

Beste leden,

Het coronavirus ontwricht de wereld, maar raakt ook ons persoonlijk leven.

Mogelijk is een aantal van jullie of jullie dierbaren ziek geworden en zijn er misschien zelfs mensen uit jullie omgeving aan het virus overleden. Ik wil degenen die mensen in hun omgeving hebben verloren heel erg veel sterkte toewensen. Want nu het persoonlijk afscheid nemen van de overledene aan strenge regels gebonden is, maakt dit het nog vele malen zwaarder. Verder wens ik alle zieken, met zware en lichte ziekteverschijnselen een spoedig herstel toe.

Het virus heeft ook een grote impact op mensen die gezond zijn. De wereld is door de maatregelen zeer klein geworden. Zeker als je tot een risicogroep behoort en je niet naar buiten kan en geen bezoek kan ontvangen. Dit is heel zwaar voor degenen van jullie die het betreft maar ook voor jullie dierbaren. Ik hoop dat het besmettingsgevaar zodanig snel vermindert dat er voor jullie en jullie naasten weer meer 'leefruimte' ontstaat.

Ook voor mensen die werken is er veel veranderd. Er wordt nog steeds een groot beroep gedaan op mensen in de zorg, onderwijs, logistiek, etc. Ik hoop dat er voor jullie ook momenten zijn waar je even tijd voor jezelf kunt hebben om tot rust te komen. Er zijn ook mensen die van de een op de andere dag door de maatregelen zonder werk thuis kwamen te zitten en waarvoor ondanks de steunmaatregelen van de overheid de toekomst zeer onzeker is. Ook jullie wens ik de komende tijd heel

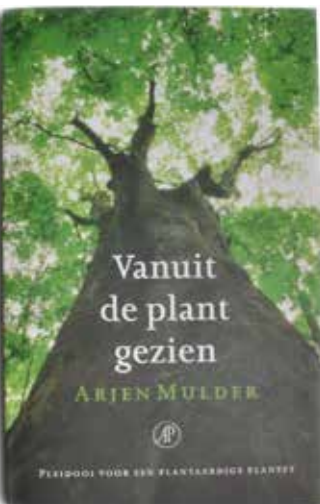
veel sterkte toe.

Iedereen wil graag dat het leven weer normaal gaat worden. Dat we ook als afdeling weer excursies en andere activiteiten kunnen gaan organiseren. Want bijna al onze activiteiten liggen stil. Alleen het theoretische deel van de natuurgidsenopleiding gaat digitaal door en de cursisten zijn bezig met hun vierseizoenenproject.

Hopelijk beslist het kabinet dat onder voorwaarden vanaf 1 juli bijeenkomsten van maximaal 100 deelnemers georganiseerd kunnen worden. Mogelijk kunnen dan ook weer enkele activiteiten door onze afdeling georganiseerd worden. Door de voorwaarden zal bekeken moeten worden hoe en of de activiteiten doorgang kunnen vinden. Voor het bestuur staat de gezondheid van mensen en het zoveel mogelijk beperken van risico's voorop. Bij twijfel zullen de activiteiten dan ook geen doorgang vinden.

Op 18 juni heeft de uitgestelde ALV plaatsgevonden. Een noodwet heeft het mogelijk gemaakt dat een ALV tijdens de corona-crisis ook via een elektronische weg kon worden gehouden. Tijdens deze ALV is het jaarverslag, de financiën, het huishoudelijk reglement en het beleidsplan besproken. Ook is Eugénie Weenink als algemeen bestuurslid afgetreden. Eugénie, ook langs deze weg, wil ik je van harte bedanken voor je inzet als bestuurslid en ben ik blij dat je de ledenadministratie blijft doen. Het bestuur had Lonneke Bakker als opvolger van Eugénie voorgesteld. Verder had het bestuur Kees Goossen voorgesteld als aspirant-bestuurslid. Omdat deze bijdrage voor de ALV is geschreven is de uitkomst van de ALV echter onbekend. Al ziet het er naar uit dat de maatregelen de komende tijd minder streng worden, toch wens ik jullie en jullie dierbaren heel veel kracht toe om de komende periode door te komen. Pas nog steeds goed op jezelf en je medemens.

John van Himbergen

Vanuit de plant gezien

"Denk na met de nuchterheid van een plant en hanteer de logica van de plant.

Dan is de aanpak van de klimaatopwarming en de massa-extinctie niet moeilijk te raden.

Samenwerken is de methode, elkaar de ruimte gunnen de uitkomst. Zijn de prestaties van de mensheid werkelijk zo waardevol dat al het overige leven eraan opgeofferd mag worden, inclusief de voorwaarden waaronder dat waardevolle kan bestaan?

En over wat voor grootse daden en meesterwerken hebben we het dan?

Alles is heilig voor wie niets ontheiligen wil".

Eind citaat uit het boeiende boek 'Vanuit de plant gezien' door Arjen Mulder. Is het lezen waard.

Beste Lolke,

In het lentenummer van 'De Bres' zijn in het stukje van de voorzitter de namen van de leden vermeld die dit jaar vijftienvijftig of veertig jaar lid zijn van onze afdeling. Naast die van jou zijn dat: mevrouw Koot 25 jaar lid van het IVN, mevrouw Wielstra, de heer Ijtsma en Steef Cornelissen die 40 jaar lid zijn. Met hun lidmaatschap heeft ieder van hen als actief of ondersteunend lid de basis en daarmee de daadkracht van onze afdeling versterkt. Hiervoor willen we iedereen hartelijk danken. Lolke, vanwege je toeloze inzet gedurende vele jaren willen we jou graag extra in het zonnetje zetten.

Veertig jaar terug ben je, zo vertelde je in een interview, via Jan Gondelach bij het IVN terecht gekomen en daar de natuurgidsenopleiding gaan volgen. Tijdens een natuurweekend in de Biesbosch bleek dat de toenmalige voorzitter van onze afdeling ermee wilde stoppen; jij bent hem toen opgevolgd. Met de leden is toen geïnventariseerd wat jullie te doen stond. Onder het motto: wat we ons voornemen voeren we ook uit, kwam er leven in de brouwerij. Achteraf had je het gevoel dat jij je in die tijd gedroeg als een jonge hond die overal achter aanging. Zo moest er hoognodig een nieuwe natuurgidsencursus gehouden worden. Samen met Henk Dekker, Harm Pruntel, Mary v.d. Plank en iemand uit Woerden is dat toen gelukt. In tien jaar tijd heb je samen met anderen drie

natuurgidsenopleidingen verzorgd. Een geregelde toestroom van nieuwe gidsen zorgt ervoor dat een IVN-afdeling als de onze vitaal blijft. Naar jouw idee moest er ook in de toekomst beslist elke vier jaar een natuurgidsenopleiding gegeven worden.

In december 2003 stond er in de regionale krant een bericht van IVN afdeling Vecht & Plassengebied met de mededeling dat er in het voorjaar van 2004 gestart zou worden met een natuurgidsencursus, bedoeld voor enthousiaste mensen die zich na de cursus wilden inzetten voor het werk van het IVN. Voor jou betekende dit de derde cursus op rij waar je als lid van het cursusteam aan deelnam. Nu 15 jaar later zijn van die cursisten Harm Dotinga, Henk Verwer, Inez Kollaard, Jan van Schooten, Jaap Stavenuiter, Marcel Bleken-daal, Marloes van der Beek, Niek Albers en Pien Jansen nog altijd actief binnen de afdeling. En een aantal cursisten is actief bij andere afdelingen. Gelukkig heeft Jan van Schooten na jou het initiatief naar zich toegetrokken en ook hij is samen met het cursusteam dit jaar met zijn derde en mogelijk laatste gidsenopleiding gestart.

Jij organiseerde meerdere vogelreizen naar Falsterbo, het zuidelijkste puntje van Zweden, waar, bij goed weer zwermen lijsters, mezen en vele duizenden aalscholvers langskomen. Verder vliegen er honderden buizerds, rode- en zwarte vrouwen, zeearenden, slechtvalken

en kiekendieven over die er gebruik maken van de thermiek om hoog te winnen voor de oversteek naar het vasteland van Europa. En je organiseerde een vogelreis naar het eiland Rügen in de Oostzee waar in de herfst duizenden kraanvogels de oversteek maken naar zuidelijker oorden. Je leidde vele vogelexcursies; de laatste die we ons herinneren was de excursie op zoek naar de grote karekiet op de Loosdrechtse plassen.

Door je werk in het buitenland doe je het tegenwoordig rustiger aan. Alleen de organisatie van het IVN etmaal bij Streekmuseum Vredegoed is een vaste prik. Het is de vraag of het etmaal inclusief een avondprogramma en overnachting dit jaar kan doorgaan.

Wanneer we aan Friesland denken, waar je geboren bent, komen we al snel uit op zaken als zeilen, kaatsen, schaatsen, weidevogels en tegenwoordig ook over landschapspijn. Je was ooit een fervent schaatser die op een soort 'Kabouter Plop' schaatsen zoals jij ze noemde, in 2010 de alternatieve Elfstedentocht op de Weissensee in Oostenrijk aflegde. Als vogelaar heb je een website over vogels samengesteld, die te zien is op www.ivnvechtplassen.org

Beste Lolke, het IVN staat voor natuureducatie waarbij genieten van de natuur voorop staat. We hopen je hierbij nog vele jaren bezig te zien.

De redactie.

Hoe houdt de Natuurgidsenopleiding het coronavirus in toom?

Het team heeft tot en met 7 maart het rooster kunnen volgen, daarna was het kennismakingsweekend

gepland. Kortom wat nu? Het weekend werd afgelast door afkondiging van de RIVM maatregelen. Het Nivon heeft heel netjes de betaling voor dit weekend teruggestort. Maar wat moest er toen gebeuren? Proefdraaien met ZOOM sessie, de eerste twee met wisselend succes, tussentijdse activiteiten aandra-

gen waardoor het contact tussen deelnemers en team in stand bleef, organiseren van kleine excursies waarin de deelnemers hun gidsvaardigheden kunnen oefenen. Voor het team en de docenten spannende tijden. 7 juli is de laatste avond voor de deelnemers en ook de laatste ZOOM sessie. Na de grote vakantie kunnen wij uitwijken naar een grote zaal waarin voor de 30 personen de 1,5 meter regel in acht genomen kan worden. Dankzij de inspanning van Klaas Koornwinder mogen wij gebruik maken van de grote zaal bij Emmaus Haarzuilens. Ook dank aan de Emmaus organisatie voor het ter beschikking stellen. Voortgang van de opleiding is verzekerd mits het corona virus geen veranderingen in petto heeft dit najaar.

Hannie Mik geeft via ZOOM les over de functies van planten

Ineke van Weruen

Ineke van Werven maakt deel uit van het cursusteam van de natuurgidsenopleiding die in januari jl. met 29 cursisten van start is gegaan. En toen brak het coronavirus uit en werden cursusavonden, excursies en het kennismakingsweekend opgeschort. Hetzelfde gebeurde met het initiatief van het IVN en Stichting Utrecht Natuurlijk, waarbij Ineke samen met Yvonne Mathot was gestart met het geven van een beginnerscursus moestuin tuinieren. De cursus zou bestaan uit drie lesavonden en een excursie naar Stadstuin De Klopvaart. Alles verliep anders dan gepland. Er moest gekozen worden tussen twee kwaden: stoppen of het programma moest op de schop. Anders gezegd het werd varen tussen Scylla en Charybdis.

Ineke: "Met de deelnemers aan de natuurgidsenopleiding is afgesproken tweewekelijks een Zoompresentatie te houden. Het 4-seizoenenproject, waarbij de cursist de natuur in een gekozen gebied gedurende de vier seizoenen volgt, kan doorgaan. Hun is verder gevraagd aan de hand van informatie uit het cursusboek, een persoonlijk ontwikkelplan op te stellen. Bij de cursus moestuin tuinieren heeft iedereen een pakketje met zaden en plantinstructie gekregen en wordt de mogelijkheid geboden mee te doen met een Zoombijeenkomst gericht op de eigen tuin en hopelijk volgt er nog een afspraak op een volkstuincomplex".

"Zelf heb ik de natuurgidsenopleiding in Vlissingen gevolgd bij de IVN-afdeling Walcheren. Op Walcheren, een gebied beschermd door dijken, tref je naast gebieden met zeeklei waaronder de schorren, zand met strand en duinen, ook veengebieden aan en de landschapselementen en vegetatie die bij zo'n landschap horen. De Bolwerken rond Middelburg koos ik als gebied waar ik de natuur tijdens de seizoenen volgde. Net als in Utrecht zijn de vestingwallen in de negentiende eeuw naar een ontwerp van Copijn omgevormd tot een stadspark in Engelse landschapsstijl. De inwoners van Middelburg gaan er graag een luchtje scheppen. Op Oranjezon, een prachtig natuurgebied tussen Oostkapelle en Vrouwenpolder met hoge duinen en diepe duinvalleien, struweel en bos waar je reeën en damherten kunt tegenkomen,

organiseerde ik een oliebol wandeling en ik heb gegidst bij Fort Rammekens in Ritthem bij Vlissingen. Het zeefort is één van de locaties in Nederland waar bijzondere muurplanten groeien. Dankzij de dikke muur op het zuiden doet het klimaat er mediterraan aan ondanks dat het aan zee ligt. Het fort uit 1547, ontworpen door de Italiaan Bon Boni di Pellizuoli, moest de vaarroute naar Middelburg, in die tijd de rijkste stad van de noordelijke Nederlanden, beschermen. Het aardige van dit soort excursies is dat je er zowel een aardig verhaal over de natuur als over de geschiedenis van het fort kunt vertellen. De 20 cm grote sleutel waarmee ik toegang tot het fort kreeg maakte het extra spannend. Het strand ten oosten van het fort staat bekend als het fossielenstrand de Kalot waar je o.a. haaiantanden kunt vinden.

Ik houd ervan om tijdens een excursie anekdotes te vertellen, bijvoorbeeld over planten die in de geneeskunde gebruikt werden of die je in gerechten kunt verwerken. Nadat ik zelf de opleiding volgde maakte ik op Walcheren deel uit van het cursusteam van de volgende natuurgidsenopleiding". Ineke: "Ik ben geboren en getogen in Tiel en was een kind dat veel las en meerdere keren per week naar de plaatselijke bibliotheek ging om een boek te lenen. Na de lagere school ben ik naar het Stedelijk gymnasium gegaan, om daarna in Utrecht geneeskunde te gaan studeren. Bij de studentenvereniging heb ik Diederik, mijn man, ontmoet. Er waren in die tijd nog niet zoveel vrouwen die geneeskunde studeerden, er werd zelfs op ons neergekeken; tegenwoordig zijn vrouwen bij geneeskunde juist in de meerderheid. Ik wilde huisarts worden, maar moest in die tijd vier jaar wachten voor ik in aanmerking kwam voor een plaats als huisarts in opleiding, daarom ben ik in Amsterdam gaan werken als bedrijfsarts bij de sociale werkplaatsen en ben me gaan specialiseren in de sociale geneeskunde. Toen onze drie dochters het huis uit waren en mijn man docent kon worden aan het University College in Middelburg, zijn we naar Zeeland verhuisd, waar ik weer aan het werk ging als bedrijfsarts. Op die manier ben ik bij IVN Walcheren terecht gekomen. De eerste tijd vonden familie en bekenden het leuk om in Middelburg bij ons langs te komen. Na een tijd werd dat

minder en reden wij veelvuldig op en neer naar het centrum van het land. Na zeven jaar zijn we daarom via Amsterdam weer in Utrecht beland".

"Ik heb in Amsterdam als vrijwilliger vanuit een bootje de drijvende tuintjes in het water van de Hobbe makade en Ruysdaalkade onderhouden. Een Russische toerist keek verwonderd op toen hij hoorde dat we dit vrijwillig deden en niet als taakstraf. In het Vondelpark heb ik rondleidingen gegeven op de koeienweide, een afgesloten gebied midden in het park dat ooit bij het melkhuisje hoorde. Ik liep daar rond met schoolkinderen, die sluipdoor kruipdoor speelden door de wilgenbosjes, natte voeten haalden bij water om kikkervisjes te vangen of op de grond trappelden zoals je dat ook meeuwen ziet doen, zodat de wormen naar boven komen, enz. Bij kinderen met een taalachterstand werd op die manier ook gewerkt aan de woordenschat door ze beestjes, bloemen en dingen die ze vonden te laten benoemen".

Ineke: "Wat je in Utrecht beslist moet gaan bekijken is de omgeving van slot Zuylen aan de oostkant van de Vecht. En het mooiste stukje van Nederland is voor mij onze legakker met schuurtje gelegen bij de Loosdrechtse Plassen. Vanaf de jachthaven zijn we er in tien minuten. We moeten zelf de beschoeiing van het eilandje onderhouden om het tegen de golfslag te beschermen. Verder moeten de struiken kort worden gehouden, anders zouden ze bij storm de legakker kunnen omtrekken. Samen met een tiental burens hebben we een waterleiding aangelegd. Hoe simpel de faciliteiten op het eilandje ook zijn, voor ons is het een Paradijs".

"Nee, een echte volkstuin heb ik niet. Ik help bij het onderhoud van de oogsttuin en pluktuin op Stadstuin Zuilen van 'Utrecht Natuurlijk' aan de Daalseweg. Als vrijwilliger kreeg ik een stukje tuin voor eigen gebruik waar ik diverse soorten groenten teel, de bloemen komen van de pluktuin". 'Wandel rond of geniet op een bankje, hoor de vogels fluiten en beleef het seizoen, zo staat op het bord bij de ingang van Stadstuin Zuilen'.

Jaap Stavenuiter

Raaf en mens

Sinds eeuwen hebben mens en raaf een mythische band. Enerzijds is de raaf in diverse culturen vereerd vanwege z'n magische krachten. Denk maar aan de ravenafbeeldingen op de totempalen van indianenvolkeren langs de kust van Noordwest Amerika. Anderzijds is de raaf in weer andere culturen beschouwd als onrein of zelfs geassocieerd met dood en onheil. Recent onderzoek in een grot in België laat zien dat de mens al tijdens de laatste ijstijd een symbolische waarde toekende aan de raaf.

Raaf en zwarte kraai zijn grote, zwarte kraaiachtigen die soms moeilijk uit elkaar te houden zijn. Een belangrijk verschil is het formaat: raven zijn groter dan een buizerd, zwarte kraaien juist kleiner. Verder valt bij de raaf de enorme zware snavel op. Soms vertonen de laatsten bijzondere buitelingen tijdens hun vlucht en kunnen ze ook zweven, zoals roofvogels dat doen - wat kraaien nooit doen. Maar het opvallendste verschil is hun roep. Terwijl de zwarte kraai het meestal houdt bij een herhaling van 'kraaa', is de raaf veel vocaler en roept allerlei variaties op een laag, raspand gekras: 'korb', 'korrr korrr', of 'kroooh'. Tevens kan de raaf diverse geluiden nabootsen, inclusief de menselijke stem. Onderzoek naar het gedrag van raven heeft verder aangetoond dat ze zeer intelligent zijn, binnen hun sociale groepen complex en empathisch gedrag vertonen en ook in staat zijn bepaalde mensen te herkennen.

Een aantal van deze raveneigenschappen heeft gezorgd voor een speciale relatie met de mens, een relatie van liefde - of haat. Bijvoor-

beeld: in de traditie van de Inuit is raaf een magische vogel die licht creëerde in de duisternis, en de mens in staat stelde om 'te zien'. In de Noorse mythologie heeft oppergod Odin altijd twee raven op zijn schouders die dienen als zijn 'ogen' en 'oren'. Raaf als magiër en communicator. Maar raaf is ook een aaseter. In de christelijke en joodse traditie wordt raaf daarom gezien als onrein en slecht. In de middeleeuwen is raaf vooral een lijkenpikker, die tijdens pestepidemieën en slagvelden zijn slag kan slaan. Raaf is op deze manier verbonden met de mens, maar ook met de dood. Dit zwarte imago van dood, verderf en onheil heeft hem op sommige plaatsen letterlijk de kop gekost door jacht en vervolging. In Nederland is de laatste melding van een raaf gemaakt rond 1920.

De Nederlandse tak van het WNF heeft na haar oprichting in 1962 besloten om de raaf te herintroduceren. Vanaf 1964 gebeurde dat vooral vanuit W-Duitsland. Omdat het aantal nakomelingen van deze dieren beperkt was, en men bezorgd was over inteelt binnen de populatie, zijn vervolgens dieren uit de voormalige DDR opgehaald. Die zijn in grote getale gevangen bij vuilstortplaatsen in de buurt van Rostock, verzameld in de lokale dierentuin en vervolgens in de achterbak - 25 vogels per keer - naar Nederland getransporteerd en uitgezet op de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. Het merendeel van de huidige 150 broedparen heeft zich inmiddels van daaruit verspreid naar Drenthe en Overijssel. De Nederlanders hebben de raaf weer omarmd.

Even terug naar die jager-verzamelaars die ongeveer 14.000 jaar geleden in België leefden en

verbleven in een grot in de buurt van Dinant, de Trou de Chaleux. De grot is in 1865 ontdekt en bestudeerd door een Belgische onderzoeker, die zijn aandacht vooral richtte op stenen werktuigen en botten van zoogdieren. Recent zijn eindelijk ook de vogelbotten in detail onderzocht. De ruim vijfhonderd fragmenten in de grot blijken afkomstig te zijn van 37 vogelsoorten. Bij alle soorten zijn sporen gevonden die erop wijzen dat het vlees gegeten is en de botten gebruikt als werktuigen. Bij deze analyse viel een vogel in het bijzonder op: de raaf. En waarom? De raaf is niet alleen gegeten, maar bij hem zijn tevens de tenen verwijderd. Opvallend is verder dat ook in de traditie van de Inuit de poten en tenen van raaf gebruikt worden als amuletten. Uit dit alles leiden de onderzoekers af dat raaf al in het late Paleolithicum een symbolische waarde had voor de mens.

Ook nu nog is het magisch om de zware schorre stem van de raaf te horen en de vogels langs de bosrand te zien vliegen. Ter afsluiting deel ik graag een quote van Koos van Zomeren, die hun vlieggedrag zo mooi beschrijft: "Raven vliegen alsof het slenteren is, alsof er overal wat te zien valt. Net kinderen in een winkelstraat".

Bronnen:

Artikel NRC (30 januari 2020), Ijstijdjagers hadden bijzondere band met raven, Theo Toebosch

Vroege Vogels 10 november 2019; Hoe de raaf in Nederland weer terugkwam: <https://www.bnnvara.nl/vroegevogels/audio/524918>

Alle vogels (2017), Koos van Zomeren, p. 255

Annelies Speksnijder

Foto Adrie de Groot
<https://www.vogeldagboek.nl/>

In de kijker

De sneeuwklorkjesboom

Tijdens de natuurwerkdag op 2 november jl. werd in het nieuwe deel van de Commelinhof naast 800 bloembollen, ook een sneeuwklorkjesboom geplant. Een struik die van half april tot half mei bloeit, waarbij ivoorwitte bloemen in de vorm van sneeuwklorkjes aan de takken hangen. De struik die tot zes meter hoog kan worden is gekocht op voorstel van Henk Verver. Als bijenhouder ervaart hij dat het slecht gaat met de bijen. Een van de oorzaken is dat er door het jaar heen te weinig bloeiende planten zijn met bloemen die de bijen van nectar en of stuifmeel voorzien. Hij ijvert daarom voor de aanplant van drachtbomen, die zoals dat heet, door honingbijen worden bevlogen. De sneeuwklorkjesboom is er zo een. Wat bloeiende planten betreft waren er ooit betere tijden.

In het Verkadealbum De VECHT uit 1915, schreef Jac. P. Thijsse het volgende over zijn wandeltocht langs de Vecht: 'Links voorbij Gunterstein zagen we opeens rijen houten hokjes staan. Het bleken de bijenkasten van Matthes te zijn die op Fluytenstein een bijenpark heeft. Die bijen worden daar niet alleen gehouden om de honing en de was die ze leveren. Er worden ook bijenvolken verkocht; je kunt daar ook bijen per pond kopen. Een paar jaar geleden verstuurde hij een scheepslading bijen naar Engeland; miljoenen stuks. De geschiedenis vermeldt niet, of ze zeeziek geweest zijn, wel dat ze er behouden aankwamen'.

Tijdens de eerste dag van zijn wandeltocht liep Thijsse van Utrecht naar Nieuwersluis, om daar de trein naar Amsterdam te nemen; laat ik zeggen dat hij gezien zijn opmerking over bijen die per pond te koop waren, haast had om de trein te halen.

In 1906 liet Hans Matthes wat verder van de Vecht af het huis Fluytenstein bouwen, tussen de buitenplaatsen Queekhoven en Vecht en Hoff, die eigendom van

zijn vader waren. Eerder op 1 april 1904 werd Bijenstand 'De Bij', firma Hans Matthes opgericht.

In die tijd werden er in deze omgeving geen bijen gehouden, dat was iets voor de heidegebieden. De heidehoning die geoogst werd, werd voornamelijk gebruikt voor het maken van honingkoek. In die tijd leidde het ontginnen van heidevelden tot cultuurgrond al tot een kleinere oogst. Het bedrijf van Matthes had een oppervlak van 9 ha. Hij deed honing in potten wat voor die tijd iets nieuws was. Door de uitgekende reclame werd Matthes-honing een begrip.

Hij was de eerste die een groot aantal kasten met levende bijen naar Engeland liet verschepen. Een Engels blad schreef in die tijd dat sinds De Ruyter de Theems opvoer, nimmer zoveel Hollanders Londen

hadden bezocht. Later werden er levende bijen verscheept naar Schotland, Finland, Indië, Japan en Zuid-Amerika. Tot het werk van de vier knechten behoorde onder andere het op transport zetten van de bijenkasten. In het voorjaar gingen er 400 kasten met bijen naar de klei in de Haarlemmermeer. In de zomer, tot half september naar de boekweit- en heidevelden op de Veluwe. Van Breukelen gingen de kasten in een wagon achter de personentrein naar Utrecht, van Utrecht naar Amersfoort en vandaar naar Stroe.

Bij de bouw van Fluytenstein is een gevelsteen aangebracht afkomstig van een huis aan de Springweg in Utrecht met de inscriptie: 'Die mynen naam wil weten, Fluytenstein ben ik geheten'. In Eye filmmuseum in Amsterdam is een film uit 1912 te zien met als titel 'De Bij' van de firma Hans Matthes te Breukelen.

De redactie

Klasse:
Spermatopsida

Orde: Ranunculales

Familie:
Ranunculaceae
(Ranonkelfamilie)

Geslacht: Clematis

Soort: Clematis
vitalba

Wilde planten die je eigenlijk gezien moet hebben

De Bosrank

Stel je voor: het is begin januari en je loopt door het Oosterpark in Amsterdam en je ziet daar boven een bosschage uit iets van pruikachtige bollen uitsteken, dan wil je toch wel even kijken wat daar staat. Ik had geen idee wat het was en door de regen van de voorgaande dagen was het er zo nat dat ik er niet dichtbij kon komen. Het bleef een raadsel wat het was. Op de terugweg zag ik hem vanuit de metro op het talud bij metrostation Gaasperplas staan en vlak daarna stonden er meerdere aan de rand van het Gaasperpark in Amsterdam-Zuidoost. Een klimplant met lange stevige en geribde stengels en schermen van pruikenbollen.

Het bleek de Bosrank te zijn met zijn uitgegroeide stijlen in de vorm van dopvruchtjes met een 4 cm lange zilverkleurig pluim (snavel), die ik pruikenbollen noemde. De vruchten zijn in het najaar rijp en kunnen door het vruchtpluis eenvoudig door de wind worden verspreid. De plant, *Clematis vitalba*, komt oorspronkelijk voor op de kalkhoudende grond in Zuid-Limburg en in het oostelijk deel van de grote rivieren en nu dus ook in Amsterdam. Het sap van de plant die tot de Ranonkelfamilie behoort is giftig. De stengels van de houtige klimplant kunnen in bomen een hoogte van 30 meter bereiken, maar zo groot waren de exemplaren die ik zag nog lang niet.

De Bosrank bloeit van juni tot augustus. De bloemen die tweeslachtig zijn vormen pluimen vanuit de oksels van bladeren of vanaf het eind van de stengel en zijn 2 tot 3 cm groot. De vier viltige bloemdekbladen, van binnen wit en van onderen groen, zijn achterover gerold en verspreiden een onaangename geur. De naam bloemdekblad wordt gebruikt wanneer er geen duidelijk verschil zichtbaar is tussen de kelkbladen (de buitenste groene ring bloemblaadjes) en de kroonbladen (de binnenste ring van gekleurde bloemblaadjes) van een bloem. De iets leerachtig geveerde bladeren hebben een grof gezaagde rand, een spitse punt en een iets gebogen steel.

Als de plant Amsterdam al heeft bereikt, dan moet deze toch ook in de omgeving van Utrecht en het gebied van IVN Vecht & Plassen voorkomen. De zavel, een mengsel van zand en rivierklei is beslist kalkrijk. Een speurtocht in het park van Over-Holland, Goudestein en Vechtenstein leverde niets op net als bij fort Nieuwersluis. Dat was jammer genoeg ook niet het geval in de Commelinhof al staat daar wel een andere clematis. En dan blijkt de Bosrank zo maar in het perk te staan naast bushalte Bredestraat aan de Amsterdamsestraatweg in Loenen aan de Vecht. Maar dat wil niets

zeggen over de manier waarop de struik hier gekomen is. Tijdens de bloeitijd in de periode van juli tot september toch ook maar eens kijken of hij ook langs de geluidswal in Maarssebroek groeit.

Jaap Stavenuiter

Hemelsblauw past bij jou!

Als er iets positiefs te melden valt over de Corona pandemie dan is dat wel de opvallend blauwe luchten. Aan de grond staande vliegtuigen veroorzaken geen vliegtuigstrepen in de lucht die soms kunnen uitsmeren tot een dikke wolkenmassa in de hogere luchtlaag waar de zon maar met moeite doorheen komt. Bekend zullen ook de plaatjes zijn met de afname van de luchtvervuiling in China, maar ook Europa. Intussen is het weer business as usual in China en is de lucht er weer even vies als voorheen. Wij kunnen nog even genieten van de schone heldere lucht.

In de atmosfeer wordt het zonlicht gebroken en krijgt de hemel overdag zijn blauwe kleur en rond zonsopkomst en ondergang hebben de langgolelige gele en rode golflengten de overhand. Het KNMI heeft getracht de blauwheid van de atmosfeer van het afgelopen voorjaar te meten door het procentuele verschil te nemen van de directe

zonnestraling en straling van het verstrooide blauwe licht. De maximale waarde kan in de late winter en het vroege voorjaar maximaal op 77% uitkomen zoals gemeten op 15 februari 2019. Kijken we over de periode 2005 - 2020 voor de maanden maart en april dan komt 2020 maar liefst 10x in de top 20 voor met als uitschieters op de eerste plaats 69% op 22 maart, 66% op de 31e en 57% op de 25e van die maand.

Luchtvervuiling, roet en uitlaatgasen, in de atmosfeer hebben de neiging om water aan te trekken en met name in de hogere atmosfeer vriest onderkoeld water vast op dit roet en stof met temperaturen beneden het vriespunt. Op deze wijze wordt de lucht vanzelf minder transparant en bleek van kleur, waarbij geldt: hoe bleker de kleur des te meer waterdamp in de atmosfeer aanwezig is. De extreme blauwe luchten zijn gemeten in

lucht van polaire oorsprong, dus koud met weinig waterdamp en het ontbreken van luchtvervuiling in de atmosfeer gebracht van West Europa om de nog resterende waterdamp te binden en dus de lucht te verbleken.

Zullen we afspreken dat zo te houden en niet meer op vliegvakanties te gaan en zo bij te dragen aan ons milieu die ook het IVN zo graag onder de aandacht wil brengen?

Want: Hemelsblauw past bij jou!

Ton Lindemann

Vecht en plassen *actief*

Het eerste uitje van de wandelingen werkgroep op 21 juni 2020

Een trage tocht van 12 km. met toestemming van onze voorzitter John. Start en einde op de Boterwal, ons oude natuurpad.

Met zijn achten lopen we langs de Groote Heycop en zien zwarte sterns achter het riet. Op de Joostendam zetten we ons zelf over naar de Bijleveld.

De beide veenstromen uit de late Middeleeuwen moesten het polderwater afvoeren richting de Hollandse Amstel en de Utrechtse Vecht.

In de sloten zien we egelskop, wattergentiaan, zwanenbloem en ook pijlkruidkokers.

Langs de Spengense molen bereiken we de Dooyersluis, op het recreatieterrein lunchen we op oude boomstammen.

Na een kwartiertje op de Veenkade bereiken we de Grote Sniep voor een drankje, de toren is helaas afgesloten. Bij het Armenlandje van Ruwiel zien we blauwe knopen, knoopkruid en torenuil. Scholeksters laten zich horen en een enkele grutto, waar zijn de andere weidevogels?

In 2003 heeft beeldend kunstenaar Marcel Blekendaal de polderwachter in het Hollandse landschap geïntroduceerd. Een boswachter zonder bos, maar met weilanden. De polderwachter maakt wandelingen in de polder, op klompen, met een polsstok.

Als 'beeldend kunstenaar' werkt hij aan de verbeelding van de polder. Niet met objecten, niet met schilderijen, maar met mooie, spannende verhalen en af en toe een indrukwekkende gebeurtenis. Uw 'beeld van de polder' zal na de wandeling nooit meer hetzelfde zijn. De polderwachter is een wandelend kunstwerk en vertelt verhalen.

Geïntroduceerd door zijn maker om het landschap niet verder te vullen met fysieke objecten.

De polderwachter is even aanwezig, werkt aan een imaginair beeld en verdwijnt dan weer.

Hij laat niets anders achter dan zijn voetstappen.

De stoeptegels

Ooit maakte ik een radioprogramma op de lokale omroep met portretjes van ons landschap. Leuke verhaaltjes over een polder, een dorp of over een fietstocht langs de grens van onze gemeente. Toen al had ik het idee om een keer een hele uitzending te maken over een stoeptegels van 30 bij 30 centimeter. Onder het mom: je hoeft niet altijd verder te gaan om meer te zien, je kan ook gewoon beter kijken.

Dat programma is er nooit gekomen maar het idee lag nog ergens. En nu iedereen er over nadenkt om de hangmat op een tropisch eiland dit jaar te verruilen voor een tuinstoel op de stoep, is de tijd rijp om er een stukje van te maken.

Wat is er dan zo speciaal aan een stoeptegels? Dat is afhankelijk van een aantal factoren. Sommige tegels zijn van zichzelf al betekenisvol. Zo heb ik onlangs op fort Maarsseveen de lijnen uitgezet van de oude omwalling van het fort. In eerste instantie met paaltjes, maar die staan nogal in de weg bij het maaien. Dus ik heb ze vervangen door stoeptegels: kan ik gewoon

overheen maaien en ze waaien niet om. Dus deze, schijnbaar willekeurig geplante tegels zijn voor mijn meet- en maaiwerk van groot belang. En er is nog iemand die er dankbaar gebruik van maakt: een lijster heeft een van de tegels uitgekozen als smidse. Rondom de tegel liggen allemaal kapotte slakkenhuizen dus hier opent de lijster zijn vers gevangen escargots.

Bij andere tegels moet je er eerst wat van maken. Op tv waren de kunstwerken te zien die de kinderen met krijt hadden gemaakt op de stoep onder het balkon van opa en oma. De tegel als canvas voor kinderkunst, hoe waardevol wil je het hebben? En tussen al deze kleurrijke kunstwerken zag ik nog wat bijzonders: Een mooie vorm van graffiti. Mensen zoals u en ik, met een beetje verstand van wat er tussen de tegels groeit, krabben dat groen niet weg, maar schrijven op de tegel er naast welk plantje er staat. Hoe meer je weet hoe meer je ziet en misschien hoe meer je het waardeert.

Dat bracht mij op het idee om het weegbreegenootschap weer eens van zich te laten horen. Aan het eind van mijn natuurgidsencursus hebben we met een aantal medecursisten het weegbreegenootschap opgericht. Een club die zich tot taak had gesteld om dit ultieme onkruid dat regelmatig met voeten wordt getreden (en u daar zeer dankbaar voor is) op een voetstuk te plaatsen. Met aandacht en mooie verhalen. Nu alleen nog even bedenken hoe we die op een tegel krijgen. Ik heb al zitten denken aan een QRcode. Alleen zo'n code kleuren is een hele klus.

Maar het allermooist wat je kan doen met een tegel is hem uit de straat halen. Bekijk 'm eens van onder en bestudeer het leven in de grond: wormen, pissebedden, duizend- en miljoenpoten. En leg de tegel dan stiekem niet terug. Vul het gat met grond en geef het groen de ruimte: guerrilla-gardening, meer groen voor grijs!

Dan schrijf ik de volgende keer een stukje over een tuin van 30 bij 30 centimeter.

De polderwachter

De werkgroepen in het Vecht & Plassengebied

Paddestoelenwerkgroep

Contactpersoon: Hanni Meulemans-Mik
Email: hannimik@xs4all.nl
In het najaar iedere vrijdagochtend op paddestoelenjacht

Jeugdwerkgroep en scharrelkids

Contactpersoon: Marijke Zoetelief
Email: marijkezoetelief@gmail.com

Werkgroep Commelinhof

Contactpersoon: Minke Schröder-Baron
Email: minke.schroder@ziggo.nl
Gehele jaar iedere vrijdagochtend open voor onderhoud.
Voor het publiek op zondagmiddag van 16 februari tot half mei open.
Adres: Park Vechtenstein, Maarssen

Waterwerkgroep

Contactpersoon: Marijke zoetelief
Email: marijkezoetelief@gmail.com

Vleermuizenwerkgroep

Contactpersoon: Wieneke Huls
Email: w.huls@online.nl

Wandelingenwerkgroep

Contactpersoon: Willemien Valewink
Email: w.valewink@hetnet.nl

Werkgroep excursies

Contactpersoon: Dries Klooster
Email: dries.klooster@telfort.nl
Aanvraag excursies: Truus Lefeber
Email: truus.ivnvp@gmail.com

Vogelwerkgroep

Contactpersoon: Annelies Speksnijder
Email: j.e.speksnijder@ziggo.nl

Werkgroep Stadsnatuur

Contactpersoon: Titia Kan-Boot
Email: titiakan@planet.nl

Werkgroep natuurkoffer

Contactpersoon: Vacant

Het bestuur

Voorzitter: John van Himbergen
Email: johnvanhimbergen@yahoo.com

Secretaris: Truus Lefeber
Email: truus.ivnvp@gmail.com

Penningmeester: Terenia de Reus
Email: t.de.reus@xs4all.nl

Bestuursleden: Marloes van der Beek, Christian Naethuys, Lonneke Bakker, Kees Goossens (aspirant)

Vertrouwenspersoon

Alle leden van IVN Vecht en Plassen die binnen de vereniging te maken krijgen met ongewenst gedrag of seksuele intimidatie kunnen mij contacten voor advies en hulp.

Agnes Janmaat

Telefoonnummer: 0346-243961

Nog wat werkgroepen

Werkgroep communicatie

Contactpersonen

De Bres: Jan van Schooten
Email: jcvanschooten@gmail.com

PR en communicatie: Marloes van der Beek

Email: marloes.ivn@gmail.com

Website: Harm Dotinga

Email: h.dotinga@hetnet.nl

Werkgroep bijscholing

Contactpersoon: Marijke Zoetelief
Email: marijkezoetelief@gmail.com

Cursus werkgroepen

Werkgroep natuurscursus

Contactpersoon: Bernadet Sijmons
Email: inez.kollaard@planet.nl

Werkgroep Stadsnatuur

Contactpersoon: Joke van der Ham
Email: jh.ham@hccnet.nl

Werkgroep natuurgidsencursus

Contactpersoon: Joop Bouwman
Email: joopbouwman54@gmail.com

Via onze facebook pagina
<https://www.facebook.com/ivn-vechtlassen>

Van de Ledenadministratie

Beste mede IVN-ers,

In de afgelopen periode hebben wij vier nieuwe leden mogen verwelkomen,

Hellen Winkelmolen
Nick Warmlink
Coen Opdeijn
Bert van Lingen

Een van onze jeugdleden is verhuisd. Gelukkig blijft hij wel lid van het IVN, maar van de afdeling in zijn nieuwe regio.

Ik heb nog een mededeling voor de hoofdgidsen. Ik heb excursiefolders in huis. Als jullie daarvan willen hebben, laat het me dan weten, dan stuur ik ze op.

Eugenie Weenink

Belangrijk in 2020

8 sept: bestuursvergadering
1 okt: gidsenvergadering
24 nov: bestuursvergadering
29 okt: werkgroepcoördinatoren overleg

Ook belangrijk in 2020

IVN etmaal: verplaatst naar 2021
Fête de la Nature 4, 5 en 6 september
Open monumentendagen:
12-13 september
IVN festival: 'Vier de natuur!'
19 september
Nacht van de nacht: 24 oktober
Natuurwerkdag: 7 november

Vakanties:

Voorjaarsvakantie: 22 februari – 1 maart

Meivakantie: 25 april – 3 mei

Zomervakantie: juli - augustus

Herfstvakantie: 18-25 oktober

Kerstvakantie: 21 december – 5 januari

Onze stagiaire
Dimitra
Dimitriou-Neuffels
met haar stage-
begeleider Pien
Jansen op zoek
naar grassen.

ivn natuur
educatie

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

Aan de heer/mevrouw:

www.editoo.nl

Indien onbestelbaar dan graag retour zenden aan:
Ledenadministratie IVN Vecht & Plassengebied
T.a.v. Eugenie Weenink,
Boomstede 505, 3608 BK Maarssen